

दुष्चेश्वर गाउँपालिकाको बिपद व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५

दुष्चेश्वर गाउँपालिकामा आईपर्ने प्राकृतिक र मानव शृंजित प्रकोपबाट हुन सक्नेमानवीय र भौतिक क्षतिमा तत्काल राहत र बिपद पछि पुनर्स्थापनाको लागि सहयोग पुर्याई दैनिक जीवनलाई सहज तुल्याउने र प्रकोपबाट हुन गएको सार्वजनिक सम्पत्तिको पुनर्निर्माणमा गरिने अनुदान र लगानीलाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले यो कार्यविधि तयार गरी गाउँपालिकामा लागू गरिएको छ।

खण्ड १. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१.१ यस कार्यविधिको नाम “दुष्चेश्वर गाउँपालिकाको बिपद व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि २०७५” रहेको छ।

१.२ यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत गरेको मिति देखि लागू हुनेछ।

१.३ विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा

क. “विपद” भन्नाले बाढि, पहिरो, आगलागी, रोगको महामारी, चट्याङ लगायत प्राकृतिक प्रकोप सहित मानवीय ब्रुटिले आम मानिस, घर पालुवा पशु पंक्ति, खेतिपाति, सार्वजनिक संरचना तथा निजी संरचनामा पर्न जाने क्षति, जनजीवनमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव समेतलाई सम्झनु पर्नेछ। यो शब्दले मानविय कारणले हुने दुर्घटनालाई जनाउने छैन।

ख. “समिति” भन्नाले बिपद व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्नेछ।

ग. “पुर्व तयारी” भन्नाले संभावित प्रकोप आउनु पुर्व गरिने तयारीलाई सम्झनुपर्नेछ।

घ. “उद्धार” भन्नाले प्रकोपमा परेका व्यक्तिहरूलाई थप जोखिमबाट जोखाउन गरिने प्रयास समेतलाई सम्झनु पर्नेछ साथै सो शब्दले पशु पंक्ति हरूलाई जोखिमबाट बचाउन गरिने प्रयास मसेतलाई जनाउनेछ।

ड. “कोष” भन्नाले विपद व्यवस्थापन कोष सम्झनु पर्नेछ।

च. “कार्यविधि” भन्नाले बिपद व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि २०७५ सम्झनु पर्नेछ।

खण्ड २. बिपद व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

२.१ गाउँपालिकामा आईपर्ने विपदको आंकलन, सम्भाव्य जोखिमका भौगोलिक क्षेत्रहरू, बस्तिहरू लगायतको पहिचान, विपद पुर्व तयारीको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने सतर्कता तथा तयारी सम्बन्धी निविरात, व्यवहारिक योजना निर्माण गर्ने र बिपद पछिको उद्धार, राहत तथा

पुनर्स्थापनामा गाउँपालिकाले गर्न सक्ने तथा अन्य निकायबाट प्राप्त हुने सहयोगको व्यवस्थापन गर्न देहाय बमोजिमको विपद व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

क. गाउँपालिकाको अध्यक्ष- अध्यक्ष

ख. गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष- सदस्य

ग. गाउँपालिकाको प्रत्येक वडाका वडा अध्यक्षहरू - सदस्य

घ. गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरू - सदस्य

ड. उद्योग वाणिज्य संघको प्रमुख वा प्रतिनिधि - सदस्य

च. स्थानीय सुरक्षा निकायका प्रमुख - सदस्य

छ. गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयका स्वास्थ्य, शिक्षा, पशु, महिला विकास, कृषि शाखा हेतै प्रमुखहरू - सदस्य

ज. श्रोत केन्द्र विद्यालयका प्रधानाध्यापक - सदस्य

झ. गैरसरकारी संस्था महासंघको प्रमुख वा प्रतिनिधि - सदस्य

ज. गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत- सदस्य-सचिव

२.२ विपद व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

क. गाउँपालिका स्तरीय विपद व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्ने ।

ख. गाउँपालिकाले विपद व्यवस्थापनमा विनियोजन गर्नुपर्ने रकमको अनुमान तथा सिफारिस गर्ने ।

ग. विपदका प्रकार, जोखिममा रहेका बस्तिहरूको पहिचान र त्यस्तो वस्तीलाई क्षति न्यूनिकरण गर्न गर्नुपर्ने पुर्व तयारी सम्बन्धमा गाउँपालिकालाई आवस्यक सल्लाह परामर्श र सिफारिस गर्ने ।

घ. यसै कार्यविधि बमोजिम उद्धार, राहत र पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणको लागि लाग्ने र गाउँपालिकाले दिन सक्ने रकम यकिन गरी गाउँपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।

ड. विपद व्यवस्थापन कोषमा रहेको रकमको व्यवस्थापन गर्ने ।

च. बिपदको बेला सहयोग जुटाउने व्यवस्था गर्ने ।

२.३. विपद व्यवस्थापन समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार वर्षमा कम्तिमा २ पटक बस्नेछ । बैठकको अध्यक्षता अध्यक्ष र निजको अनुपस्थितिमा गाउँपालिकाको उपाध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले बैठक बोलाउनेछ । बैठकमा बहुमत सदस्य

उपस्थित भएमा गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ र उपस्थित सदस्यको बहुमतले निर्णय हुनेछ ।

२.४ माथि २.३ मा जे सुकै लेखिएको भए पनि कुनै कारणवश विपद व्यवस्थापन समितिको बैठक बस्न तत्काल सम्भव नभएमा आवश्यक कागजपत्र पेश भएको अवस्थामा कार्यपालिकाको बैठकको निर्णयको आधारमा यसै कार्यविधीमाउल्लेखित राहत तथा पुनर्स्थापनासम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न बाधा पर्ने छैन ।

खण्ड ३. विपद व्यवस्थापन कोष सम्बन्धी व्यवस्था

३.१ प्राकृतिक वा मानवीय कारणले जनधनमा पर्न गएको क्षतिलाई न्यूनीकरण गरी उद्धार, राहत तथा पुनर्स्थापनाको लागि लाग्ने खर्च व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकामा एउटा विपद व्यवस्थापन कोष खडा गरिनेछ, सो कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ ।

क. विपद व्यवस्थापन, आकभिक कोष वा अन्य कुनै शीर्षकमा गाउँसभाले स्वीकृत गरी विनियोजन गरेको रकम

ख. उद्धार तथा राहतको लागि चन्दा र सहयोगबाट प्राप्त रकम

ग. संघिय सरकार वा प्रदेश सरकारले विपद व्यवस्थापनको लागि भनी तोकी पठाएको रकम

घ. उद्धार, राहत र पुनर्स्थापनाको लागि अन्य श्रोतबाट प्राप्त रकम

३.२ विपद व्यवस्थापन कोषमा रहेको रकम यसै कार्यविधीमा खर्च गर्ने भनी उल्लेख भएकोमा बाहेक अन्यत्र खर्च गर्न पाईने छैन ।

३.३. कोषको अलगै लेखा राख्नुपर्नेछ र सो कोषको लेखापरिक्षण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

३.५ कोष खाता सञ्चालन यसै कार्यविधीमा लेखिएको अधिनमा रही अध्यक्ष वा अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षको निर्देशनमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखाप्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट गरिनेछ ।

खण्ड ४. उद्धार सम्बन्धी व्यवस्था

४.१. प्राकृतिक वा मानवीय कारणले जनधनमा क्षति हुने कुनै प्रकोप देखा पर्ना साथ तत्काल उद्धारको व्यवस्था गर्न प्रकोपको, प्रकृति अनुसार आवश्यक पर्ने औजारहरु

गाउँपालिकाको विपद व्यवस्थापन कोषमा रहेको रकमबाट खरिद गरी गाउँपालिकाको केन्द्र र प्रत्येक वडा कार्यालयहरुमा तयारी अवस्थामा राख्ने व्यवस्था गरिने छ ।

४.२ उद्धारमा आवश्यक पर्ने औषधी लगायत प्राथमिक उपचारका सामग्री, स्टेचर लगायतका आवश्यक सामग्रीहरु स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट प्रयोगमा ल्याईनेछ ।

४.३ गाउँपालिका क्षेत्र भित्र पर्न सक्ने प्रकोपमा तत्काल उद्धार कार्य गरी थप मानवीय र भौतिक क्षति हुन नदिन र विपदमा परेका व्यक्तिहरुलाई तत्काल उद्धार गर्न देहाय बमोजिमका सदस्य रहेको गाउँपालिका स्तरीय द्रुत प्रतिकार्य टोली (Rapid Response Team) गठन गरिने छ ।

क. गाउँपालिकाको अध्यक्ष - संयोजक

ख. गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष - सदस्य

ग. गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

घ. स्थानीय प्रहरी प्रमुख - सदस्य

ड. गाउँ कार्यपालिकाका विषयगत शाखाका प्रमुखहरु - सदस्य

च. उद्योग वाणिज्य संघको प्रतिनिधि - सदस्य

दफा ३.३ मा गठित टोलीमा अन्य विषय क्षेत्रका युवा, बुद्धिजीवी, शिक्षक, प्रहरी टोली लगायतको संलग्नता हुन सक्ने छ । उक्त टोलीको कार्यविभाजन तत्काल टोलीको छलफलबाट निर्धारण गरिनेछ ।

४.४ वडा स्तरमा हुने प्रकोपमा तत्काल उद्धार गर्न गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा देहाय बमोजिम सदस्य रहेको वडास्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति गठन गरिने छ ।

क. सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष - अध्यक्ष

ख. सम्बन्धित वडाका वडा सदस्यहरु - सदस्य

ग. वडामा रहेका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पशु, ईकाईमा कार्यरत प्रमुखहरु - सदस्य

घ. स्थानीय प्रहरी चौकीमा कार्यरत प्रमुख - सदस्य

ड. स्थानीय समूह वा क्लबका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु - सदस्य

च. गैर सरकारी संस्थाका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु - सदस्य

छ. सम्बन्धित वडाको वडा सचिव - सदस्य- सचिव

खण्ड ५. राहत वितरणसम्बन्धी व्यवस्था

५.१ गाउँपालिकामा जिन्सी तथा नगद राहत संकलन तथा वितरणको कार्यलाई व्यवस्थित गर्न देहाय बमोजिमको राहत संकलन तथा व्यवस्थापन टोली गठन गरिनेछ ।

क. गाउँपालिकाको अध्यक्ष- संयोजक

ख. प्रकोपमा परेको सम्बन्धित वडाकोवडा अध्यक्ष - सदस्य

ग. गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य सचिव ।

५.२. देहाय बमोजिम हुन गएको क्षतिको लागि गाउँपालिकाको विपद व्यवस्थापन कोषबाट व्यहोर्ने गरी देहाय बमोजिमको राहत रकम उपलब्ध गराईने छ -

क. प्राकृतिक प्रकोपबाट मृत्यु भएकाको परिवारलाई किरिया खर्च बापत रु २५,०००।-

ख. घाउचोट र अंगभंग भएकोमा सोको अवस्था हेरी उपचारको लागि बढीमा रु २०,०००।-

ग. आगो लागि भएको वा घर भत्किएर खाद्यान्न समेत नष्ट भएकोमा तत्काल गुजाराको लागि प्रति परिवार रु १५,०००।-

घ. बाढी पहिरो आदि कारणले लगाईएको बालीनाली सम्पुर्ण रूपमा नष्ट भई गुजारा चलाउन समस्या भएको अवस्थामा तत्काल गुजारा चलाउन प्रति परिवार रु १०,०००।-

छ. रोगको महामारी हुन सक्ने सम्भावना देखिएको र तत्काल स्वास्थ्य संस्थाहरुमा औषधी उपलब्ध हुन नसक्ने अवस्था रहेको साथै अन्य निकायहरुबाट सहयोग प्राप्त हुन नसक्ने देखिएमा महामारी रोकथाम र उपचारको लागि आवश्यक औषधी तथा अन्य उपचारका सामाग्रीहरु खरिद र दुवानी गर्न लाग्ने सबै रकम प्रकोप व्यवस्थापन कोषबाट खर्च गर्न सकिनेछ ।

झ. आगलगी, बाढि-पहिरो वा अन्य कारणले घरायसी सामाग्री, खाद्यान्न, गोठ, लत्ताकपडा, चौपाय, षंक्षी जस्ता बस्तुभाउहरुको क्षति भएमा बस्तुभाउ तथा सामाग्रीको प्रचलित मूल्यको २५ प्रतिशतसम्म वा रु ५,०००।- मध्य जुन घटि हुन्छ सोही रकम सम्म उपलब्ध गराउने उक्त क्षतिको विवरण र मूल्याङ्कन सम्बन्धित वडा कार्यालय र स्थानीय प्रहरीबाट गराई गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

ज. आर्थिक अभावको कारणले उपचार गराउन नसक्नेहरुको हकमा सम्बन्धित व्यक्ति वा निजको अभिभावकको निवेदन, वडाको सिफारिस र मेडिकल रिपोर्टहरु समेतको आधारमा एक पटकको लागि बढीमा २५ हजार रुपैया सम्म दिन सकिनेछ ।

खण्ड ६. पुनर्स्थापना सम्बन्धी व्यवस्था

- क. प्राकृतिक प्रकोपको कारणले मृत्यु भएका परिवारको लालन पालनमा थप सहयोग स्वरूप बढीमा रु ५०,०००।-
- ख. प्राकृतिक प्रकोपमा परीअंगभंग भई कामकाज गर्न नसक्ने अवस्थाको व्यक्तिलाई सहयोग स्वरूप रु २५,०००।-
- ग. घर भत्किएर बस्न उपयुक्त नभएको अवस्थामा बास निर्माण गर्न सहयोग स्वरूप प्रतिपरिवार रु ५०,०००।-
- घ. सार्वजनिक संरचना (मन्दिर, धारा, पानी ट्यांकी, बाँध, कुलो, विद्यालय भवन, स्वास्थ्य चौकी, अस्पताल, अत्यावश्यक सडक, गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका सरकारी कार्यालय भवन) पुनर्निर्माणको लागि लागत अनुमानको ५० प्रतिशत वा रु २ लाख मध्य जुन थोरै हुन्छ सोही रकम।

खण्ड ७. विविध

- ७.१ यस कार्यविधीमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए पनि संघिय, प्रादेशिक एवं गाउँपालिकाको कानून निर्माण भई अन्यत्र व्यवस्था भएमा सोही बमोजिम हुनेछ ।
- ७.२. यो कार्यविधीमा लेखिएको राहत वितरण सम्बन्धी व्यवस्था सामान्यतया कार्यविधि लागू भएपछिको क्षतिको हकमा मात्रै लागू हुनेछ । अन्यथा हुन आवश्यक भएमा कार्यपालिकाको बैठकले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।
- ७.३ यो कार्यविधी संशोधन गर्ने अधिकार गाउँकार्यपालिकालाई रहनेछ ।